

ČÍSLO 1

ROČNÍK 22

únor 2018

ZPRAVODAJ

HUCUL

Asociace chovatelů huculských koní

Box 145, 530 02 Pardubice

mobil 777 885 006

[http:// www.hucul-achhk.cz](http://www.hucul-achhk.cz)

e- mail: jelineking@seznam.cz

Ročenka 2017

Analyza stavu PK Huculský kůň k 31.12.2017

Podrobný přehled aktuálního stavu PK Huculský kůň ČR k 31.12.2017 je možno sledovat **v příložených grafech č. 1 – 11, tabulkách č. 1 - 5 a na [http:// www.hucul-achhk.cz](http://www.hucul-achhk.cz)**, kde jsou zachyceny časové vývojové řady sledovaných parametrů současné struktury PK.

Populace huculských koní zapsaných v plemenné knize České republiky v současné době stále klesá a počtem **434 klisen se vrátila na úroveň roku 2004 (viz graf č.2)**. Stav nepříznivého obratu stáda a stále se zvyšující trend vysokého věkového průměru, jakož i nedostatečného počtu klisen v kategorii mladých koní predikuje další významný pokles, **kterému nelze v současné době zabránit** (viz graf č. 3, 4 a 11).

Strakatá populace představuje 14 klisen a jeden hřebec, což je již delší čas konstantní stav, pouze se v roce 2017 o čtyři klisny zvýšil. **Z hlediska vlastního plemene jako genetické rezervy je nárůst strakatých koní nežádoucí**, protože to není původní zbarvení huculských koní a k nám se dostal importem z Polska.

• Plemeníci

Rok 2017 je rokem pokračujícího nepříznivého trendu snižování plemeníků. V plemenitbě populace huculských klisen ČR bylo oprávněno působit pouze **10 plášt'ových plemeníků**, kteří všichni **plní požadavek 100 % genů plemene huculského koně a jeden strakáč**.

Ve vlastní plemenitbě však bylo **využito pouze 8 plášt'ových hřebců a 1 strakáč** (na jednu klisnu). **Dva z licentovaných hřebců nebyli využiti ani jednou (2158 Oušor Kural a 1973 Goral Zip)**. Nejvyššího využití se dostalo **Hřebci 1847 Petrosu Nelson** (12 klisen v inseminaci) a **1573 Gurgul Haidar** (rověž 12x). Podrobnosti **viz graf č.1**

Mimo aktivní působení v chovu **byli k dispozici 2 hřebci v rezervě**. V tomto případě šlo o hřebce, kteří mají v českém chovu řadu potomků.

- Pro rok **2018 je nově zařazen jeden hřebec – 2458 Hroby Ostaš**.
- **Předpokládá se, že v sezóně 2018 bude pro NPGZ aktivně působit pouze 8 plášt'ových huculských hřebců** (jeden zapůjčen ze zahraničí), jeden strakatý a čtyři hřebci zůstávají v rezervě, kteří v případě konkrétního zájmu mohou být zařazeni.
- **Věkový průměr plemeníků v roce 2017 činil – 11,8 roků** (2016 - 11,75; 2011 - 12,83 roků).
- **Z uvedeného je zřejmé, že počet hřebců se v zásadě nezměnil, což při malém počtu však může působit prostorové problémy ve vazbě na roztržitost českého chovu**. Nadále je proto nutné věnovat zvýšenou pozornost předvýběru mladých hřebečků a zohledňovat malou příbuznost klisen, aby nedošlo k nezduvodněnému zvýšení rizika inbreedingové deprese.

K tomu účelu je **vypočítáván $F_{(x)}$ pro všechna hypotetická spojení s klisnami v HPK a PK, který je chovatelům na vyžádání k dispozici**. Chybou je, že jeden plemeník, který působil **formou inseminace čerstvým semenem již není k dispozici**. **Důvodem jsou především nové technické problémy české pošty při zaslání čerstvého spermatu**.

- V chovu pláštových hřebců jsou využíváni jen čistokrevní plemeni se 100 % původních genů, kteří jsou současně zařazeni v NPGZ.

Aktuální zastoupení genealogických linií v aktivní hřebčí populaci posledních pěti let je následující:

Hřebci

Linie	Rok	Goral	Gurgul	Oušor	Hroby	Pietrosu	Celkem
Počet hřebců	2013	6	2	3	2	2	15
%v aktivní populaci	2013	40,0	13,3	20,0	13,3	13,3	100,0
Počet hřebců	2014	6	1	1	1	1	10
%v aktivní populaci	2014	60,0	10,0	10,0	10,0	10,0	100,0
Počet hřebců	2015	6	2	2	2	2	14
%v aktivní populaci	2015	42,9	14,3	14,3	14,3	14,3	100,0
Počet hřebců	2016	3	2	2	1	2	10
%v aktivní populaci	2016	30,0	20,0	20,0	10,0	20,0	100,0
Počet hřebců	2017	2	2	1	2	1	8
%v aktivní populaci	2017	25,0	25,0	12,5	25,0	12,5	100,0

Barevné fotografie včetně základních charakteristik a původů do třetí generace všech aktuálních plemenů lze nalézt na našich internetových stránkách (<http://www.hucul-achhk.cz>). Hřebci, kteří již v chovu přestali působit, jsou k nahlédnutí ve složce archivního seznamu.

Jisté zlepšení ve využití plemenů je patrné z **připuštěných 53 huculských klisen, což je o 11 víc než v roce 2016. Stále to však neřeší kritickou situaci v obratu stáda ČR jako celku, což je patrné zejména z grafu č. 3 a 4.**

Při hodnocení tohoto problému je třeba mít na paměti délku generačního cyklu koní (10 -13 let), která spolu s uniparitou a setrvačností chovatelů se mohou zřetelně projevit až za mnoho let.

• Mateřská část populace

V rámci celé plemenné knihy Huculský kůň bylo v letošním roce nově zařazeno do chovu 16 klisen (v roce 2015 - 6 klisen; v roce 2015 - 19 klisen; v roce 2014 - 19 klisen v roce 2013 - 9 klisen a v roce 2012 - 25 klisen). Podmínky pro NPGZ z nich splnilo 15 klisen. Výrazný nárůst zařazení klisen do NPGZ proti loňsku umožnila změna podmínek, kdy mohou být zařazeny i klisny s jednostrannou výkonnostní zkouškou.

Nadále neutěšená zůstává věková struktura základního stáda, která v roce 2017 vykazala průměr 17,4 roků (2016 -17,73 roků; 2015 -15,98 roků; 2014 -15,36 roků). Podrobná variabilita plyne z grafu č. 3 a 4.

Nepříznivý obrat stáda se tak stává stěžejním problémem populace huculského koně v ČR.

- **Aktuální populaci pláštěových huculských klisen zapsaných do PK (mimo 14 klisen zařazených do oddílů PK strakatých huculských koní) tvoří 434 koní,** (v roce 2016 – 446). Podrobné časové řady viz **graf č. 2.**
- Počty klisen stále mírně klesají od roku 2010 a ve vazbě na nepříznivou věkovou strukturu vyžadují radikálnější obměnu. Tomu však, jak již zdůrazněno, **zdaleka neodpovídá reprodukční aktivita.**

Struktura zastoupení klisen do deseti let tvoří jen 20,73 % tj. 90 koní.

Klisny 18 let a starší představují 235 kusů, tj. 54,15 % celé aktuální populace ČR a přitom je k dispozici pouze 13 mladých klisniček od 3 do 6 let viz graf č.11. Zde je rovněž možno sledovat zastoupení konkrétních otců v nastupující generaci viz graf č.10.

- **Zastoupení chovu v jednotlivých krajích republiky se v zásadě nemění, kromě Plzeňského kraje, kde došlo k výraznějšímu snížení především na farmě Olšovka. Konkrétní rozdíly v krajích viz graf č. 5, poslední řádek tabulky.**
- **Cílevědomá šlechtitelská práce je stále komplikována značnou roztržitostí chovu. Klisny jsou chovány prakticky na celém území České republiky v 69 okresech. Krom 7 chovů nad 6 klisen u 156 chovatelů (resp. majitelů), s nízkou reprodukční aktivitou.**

Mezi největší chovatele i nadále patří:

Rok 2017			
Chov – lokalita	Klisen	Chov – lokalita	Klisen
Vopravil – Cunkov	24	Farma Dubová Hora	9
Farma Hucul – Janova Hora	23	Klein - H. Slavkov	7
TJ Aster – Zmrzlík Praha	21	Kostuchová Radomíra	6
Farma Olšovka – Březí u Nep.	14	Ostatní	330

Podrobnosti vývoje koncentrace chovu od roku 2005 lze sledovat v **tab. č.1**

- **Nukleus nejlepší části mateřské populace se kryje s předmětem systematické šlechtitelské práce v rámci Národního programu ochrany genetických zdrojů ČR, který v současné době zahrnuje 163 klisen, což je 36,8 % celé populace, které jsou však k reprodukci využívány nedostatečně a vykazují vysoký věkový průměr (15,3 roků).**
- **Podíl prvních dvou oddílů PK se ve srovnání s oddíly vedlejších knih v průběhu let zvyšuje. Podrobnosti viz graf č. 6.**

V roce 2017 činil 79,49 % chovné populace tj. 345 klisen (2016 - 77,52%). To je nejvyšší procento ve sledované časové řadě od roku 2003 a to i přes dříve zmíněný významný export do zahraničí. Určitou komplikací v tomto směru je zavedení povinnosti všech klisen těchto oddílů (od roku 2009) vykonat nejméně jednostranné výkonnostní zkoušky. **To u některých, zejména malých chovatelů činí problém**

a výsledkem může být zapsání do vedlejší knihy, i když kůň jinak splňuje podmínky HPK.

- **Liniovou skladbu samičí populace tvoří nadále čtyři základní hřebčí genealogické linie Gurgul, Goral, Oušor a Hroby.** Ostatní linie, pokud se vyskytují, představují nevýznamné procento. Konkrétní zastoupení hřebčích linií ve srovnání s rokem 2003 přináší **graf č. 7.** Z něho je patrné, že proti roku 2003 dochází k vyrovnání mezi liniemi **Gurgul a Goral**, významně posílila linie **Hroby** a na třetinu došlo k **omezení linie Dycho**v, čímž klesá podíl **Fjordských genů**.
- Obdobný pohled na liniovou skladbu **otců matek** je patrný z **grafu č. 8.**
- Pokud jde o **podíl konkrétních otců**, samičí populace je tvořena **potomstvem 79 hřebců** (2015 po 81 hřebcích), **přičemž 345** (2016 330) **klisen zastoupených v PK, tj. 79,13%** (2015 - 72,37 %) **je po 30 otcích, kteří mají 5 a více dcer v chovu.** Konkrétní počty po otcích zveřejňuje **příložená tabulka č. 2.**
- S ohledem na malou velikost šlechtěné populace je **významným kritériem znalost stupně příbuznosti konkrétních koní.** Průměrný Wrightův koeficient příbuznosti $F_{(x)}$ **aktuální populace klisen v PK počítaný z 5. generace předků činí 2,873** (2016 $F_{(x)} = 2,892$; 2015 $F_{(x)} = 2,857$; 2014 $F_{(x)} = 2,884$; 2007 $F_{(x)} = 2,659$), **přičemž 84** (19,3 %) **klisen má $F_{(x)}$ rovno nebo větší než 5** (2013 $n = 88$ klisen). **Pouze 57 (13,1 %) klisen pochází ze zcela nepřibuzné plemenitby.** Stav příbuznosti se tedy v zásadě neliší a daří se jej udržet.

Struktura aktuálních klisen v PK pocházející z různého stupně příbuznosti je ve srovnání od roku 2013 zřejmá z **tabulky č. 3.**

- **Pro ulehčení orientace chovatelů při tvorbě a optimalizaci budoucích rodičovských párů je každoročně vypočítáván koeficient příbuzenské plemenitby $F_{(x)}$ z páté generace předků (podle Wrighta). Výpočet je proveden pro hypotetická spojení všech klisen v HPK a PK se všemi aktuálními plemeníky.**

Výsledky jsou větším chovatelům poskytovány v písemné nebo elektronické podobě. Malochovatelé mají možnost tvorbu konkrétního páru konzultovat telefonicky, e-mailem nebo písemně.

Podíl původních huculských genů v aktuální populaci klisen v PK ČR

Významným kritériem kvality aktuální populace klisen v PK ČR je podíl původních huculských genů v rodokmenech jednotlivých klisen. Tento parametr je významný zejména pro dřívější využití především Fjordských hřebců na Slovensku s cílem zmohtnutí a rozšíření krevní základny.

Jak se daří podíl původních genů v populaci zvyšovat je patrný z **grafu č. 9.** Zde je třeba poznamenat, že podíl méně než 87,5 % původních genů klesá, ale na první pohled by se zdálo, že ne zcela adekvátně vynaloženému selekčnímu úsilí. Důvodem je však skutečnost, že v populaci klisen se stále drží velký počet relativně starých klisen, které nejsou vřazovány z chovu, ale k reprodukci rovněž nejsou využívány.

Stanovení příslušnosti klisen k původním huculským rodinám

Pro uznání původu mezinárodní organizací HIF je nezbytná znalost původní huculské rodiny zařazené klisny. V současné populaci plemenné knihy je rodina známa u 320 klisen (tj. 73,7%) a tvoří ji 23 rodin. 114 klisen, tj. 26,27 % tuto rodinu nemají a tyto klisny, ani jejich potomstvo proto nemůže být do NPGZ zařazeno. Tento stav se v zásadě proti roku 2014 nezměnil, má však i nadále vzestupný trend. Chybou však bylo, že ČR vývozem klisen do zahraničí o tři rodiny přišla (1 Panca, 86 Dermoxa a 12 Sarata). Současná struktura a podíl jednotlivých rodin na aktuální populaci klisen je zřejmý z grafu č. 10.

Aktuální stav věkové struktury mladých huculských klisen

Z výše uvedeného textu je zřejmý problém zajištění normálního obratu stáda klisen, jež objektivně v průběhu dalších let zapříčiní významný pokles stáda v PKČR. Pro možnost jasného pojmenování zveřejňujeme v grafu č. 11 současnou strukturu mladých huculských klisen, které jsou pro nejbližší léta v republice k dispozici. Graf nezahrnuje současná odstávčata. Pro úplnost v grafu č. 12, přinášíme skladbu otců.

Výkonnostní zkoušky 2017

V roce 2017 vykonalo výkonnostní zkoušky 16 klisen a dva hřebci (Jižní Morava, Jižní, Střední, Západní a Východní Čechy).

Podrobné informace včetně fotografií byly zveřejněny v samostatném „Zpravodaji“ č. 3 v říjnu 2017, proto je již znovu nezveřejňujeme.

Dotace ACHHK pro výkonnostní zkoušky 2018

Vedle podpory huculských koní zařazených do Národního programu GZ i v letošním roce bude ze strany ACHHK zachována podpora pro 3-4 leté huculské klisny zapisované do HPK nebo PK, které úspěšně vykonaly výkonnostní zkoušku. Tato dotace se netýká klisen, které jsou zařazeny do NPGZ. V roce 2017 jí bylo využito celkem u 4 klisen.

Pro žádost chovatelé využijí tiskopis, který uvádíme na poslední straně

HIF

Jak již dříve bylo zmíněno, za přínosné pro šlechtění českého huculského koně možno označit členství a aktivní spolupráci v rámci evropské organizace HIF, ve které máme odpovídající zastoupení. Jednání probíhají střídavě v členských osmi zemích.

V roce 2017 proběhlo jednání :

- **17. a 19.března v Topolčiankách**, které na úrovni chovatelské komise a předsednictva HIF projednalo předložené rodokmeny k registraci huculských koní. Ukrajinskou stranou. Z předložených dokumentů bylo možno odsouhlasit pouze 8 hřebců bez klisen.
- **19. a 20. května v polském Krakově**, opět na úrovni chovatelské komise a předsednictva HIF. Zde byl především řešen opět centrální registr huculských koní.

Podrobné informace k této problematice již byly zveřejněny v samostatném „Zpravodaji“ č. 3 v říjnu 2017.

Za českou stranu se v obou případech se zúčastnil Ing. Karbusický.

Zpracoval: Ing. Jelínek Jaroslav

Další aktuální informace týkající se zejména podmínek výkonnostních zkoušek 2018, informace o podmínkách podpory genetických zdrojů v roce 2018 apod. zveřejníme v dalším „Zpravodaji“.

ACHHK vznikla v červenci 1997 a od srpna 1997 je současně členem Asociace svazů chovatelů koní ČR. Od února 2001 je uznaným chovatelským sdružením v duchu zákona 154/00 Sb. a je nositelem PK huculského koně. Bylo jí přiděleno IČO - 65669436. Sídlo ACHHK, z.s. je na adrese : Pardubice 530 02, BOX 145, Pražská 607. Tel. mobil: 777 855 006, e-mail: jelineking@seznam.cz. Kontaktní adresy a telefonické informace dále poskytuje Ing. Ivan Karbusický, Farma Hucul s.r.o., Janova Hora 92, Vítkovice v Krk. 512 38, tel. 481 582 819, mobil 603 150 697, e-mail: farma@hucul.cz. Sídlo redakce Zpravodaje je totožné se sídlem ACHHK

